

Спеціалізованій вченій раді Д 35.051.01
Львівського національного університету
імені Івана Франка
79008, м. Львів, проспект Свободи, 18

ВІДГУК

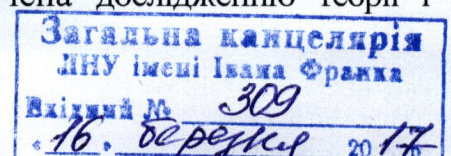
**офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Кравченко Ольги Олексіївни на дисертаційну роботу
Підгірної Віри Святославівни на тему: «Формування
та використання прибутку суб'єктів господарювання
в умовах відкритої економіки України», подану на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

Глобалізаційні процеси, що охоплюють усе ширше коло країн, характеризуються зростанням співробітництва у різноманітних сферах діяльності з одночасним загостренням конкуренції у планетарному масштабі. Це вимагає мобілізації значних обсягів фінансових ресурсів кожної країни, серед яких особлива роль належить прибутку підприємств, наявність якого забезпечує їх приріст, і є свідченням поліпшення використання економічних ресурсів у національних економіках і підтримки фінансової стійкості окремих суб'єктів господарювання.

Україна, з її відкритою економікою та високою залежністю від зовнішніх ринків, вимушена швидкими темпами проводити адаптацію своєї нормативно-правової бази до зовнішніх умов та стандартів діяльності, нарощувати фінансовий потенціал економіки, що без покращення умов формування і використання прибутку стає практично не можливо.

Актуальність обраного напряму дослідження зумовлена масштабністю завдань, які ставить перед собою українське суспільство. Їх досягнення, в сучасних умовах, без подальшого, більш поглибленого дослідження економічної природи прибутку, практики його застосування та розробки пропозицій щодо удосконалення формування і використання стає проблематичним. У цьому контексті дисертаційна робота Підгірної В.С. «Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки України», яка присвячена дослідженню теорії і

практики формування і використання прибутку суб'єктів господарювання та пошуку шляхів їх удосконалення є необхідною, своєчасною та актуальною.

Дисертаційна робота, певною мірою, розширює і одночасно уточнює загальне бачення теорії і практики використання прибутку, яке за своїм призначенням повинне відповідати потребам економіки та запитам суспільства.

Тема роботи Підгірної Віри Святославівни є актуальною як за метою, так і за переліком поставлених завдань. У роботі послідовно вирішується комплекс взаємопов'язаних завдань, а саме поглиблено розуміння економічної природи прибутку та його сучасної ролі у фінансовому забезпеченні підприємницької діяльності, досліджено методологічні основи формування та використання прибутку вітчизняних суб'єктів господарювання, виявлено особливості формування фінансових результатів діяльності суб'єктів господарювання в Україні, проаналізовано стан, динаміку та фактори прибутковості суб'єктів господарювання України за видами економічної діяльності, розкрито макроекономічні аспекти удосконалення управління процесами формування та використання прибутку та ін.

Отримані результати та сформовані висновки і пропозиції автора ґрунтуються на положення економічної теорії та широком використанні загальнонаукових й конкретно наукових методів дослідження, а саме: абстрактно-логічний метод – при з'ясуванні економічної природи прибутку, його теоретичної сутності та особливостей формування і використання; методи порівняльних характеристик, аналізу і синтезу – при дослідженні фінансових результатів суб'єктів господарювання України за видами економічної діяльності та процесу формування прибутку; статистичні методи – для визначення стану та факторів впливу на формування прибутку вітчизняних суб'єктів господарювання.

Виконання дисертації здійснювалося в межах наукових робіт кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту у Львівському національному університеті імені Івана Франка за напрямом «Формування фінансового потенціалу національної економіки» (реєстраційний номер №0116U001677).

Мета, об'єкт та предмет дослідження відповідають логіці обраного напрямку дослідження. Перелік наукових завдань сформовано у контексті досягнення

поставленої мети. За результатами наукового дослідження отримані нові наукові положення, розроблено та обгрунтовано новітні підходи щодо поліпшення управління процесами формування і використання прибутку, на мікро- та макрорівнях економіки.

Наведені обставини обумовлюють незаперечну актуальність теми дисертації «Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки України» та її значення для вітчизняної науки і практики фінансів.

Ступінь обгрунтованості наукових положень, висновків та практичних рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертації та автореферату дає змогу стверджувати, що вони добре структуровані, прослідковується чітка логіка викладення матеріалу. Логічним є те, що дисертація починається з огляду та критичних зауважень наукової літератури досліджуваної проблематики з наукового осмислення економічної природи прибутку. Зокрема з'ясовано, що прибуток, як економічна категорія є активним доходом, що представляє собою виражену у грошовій формі, реалізовану і готову до розподілу частку доданої вартості (стор. 40). Визначено базові поняття (категорії пізнання), що у широкому розумінні розкривають економічну природу прибутку, зокрема сутність і явище, зміст і форму (стор. 40–41).

Розкрито окремі риси прибутку та зроблено висновок, що прибуток вважається найбільш простою і, водночас, найбільш складною категорією, що викликає незгодженість у його трактуванні (стор. 41–42).

Заслуговує на увагу запропонована здобувачем класифікація видів прибутку в залежності від сфери та видів діяльності суб'єктів господарювання (стор. 52). Серед розмаїття видів прибутку, що відображають особливості його формування, автор цілком слушно виділяє декілька видів, що носять узагальнений характер та широко використовуються у фінансовій звітності, а саме валовий, операційний, прибуток до оподаткування, чистий прибуток та прибуток, що знаходиться у господарському обігу (стор. 60).

Достатньо обґрунтованою є позиція автора стосовно функцій прибутку, що є логічним продовженням розподільчої функції фінансів та представлені функцією фінансового забезпечення господарської діяльності, фінансового регулювання темпів та пропорцій розвитку, фінансового стимулювання результатів діяльності (стор. 46).

На увагу також заслуговує висновок автора стосовно загрозливих тенденцій, які сформувалися у сфері інвестиційно-фінансової діяльності суб'єктів господарювання: перевищення витрат доходів, що знижують загальний рівень їхньої прибутковості (стор. 102–105). У зв'язку з цим стає необхідним внесення змін у нормативно-правове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання.

Розглядаючи організаційно-економічні умови формування прибутку, здобувач приділяє увагу факторам впливу, серед яких виділяє внутрішні та зовнішні (стор. 121), інтенсивні та екстенсивні (стор. 123), що, в сучасних умовах, є особливо важливими для підтримки конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України.

Значна частка матеріальних витрат та інших операційних витрат, на думку автора, є результатом непорядкованості фінансових відносин суб'єктів господарювання у сфері обміну (постачальниками, посередниками та споживачами). Для подолання подібних проблем автор пропонує системні зміни у фінансовій політиці держави (стор. 143–144).

Не оминув увагою автор питання використання прибутку, яке протягом 2011–2015 рр. мало тенденцію до недовиконання запланованих коштів, що спрямовувалися державними підприємствами на розвиток виробництва та перевиконання показників, що відображають формування резервного та деяких інших фондів (стор. 162; стор. 283–284, додаток Л).

Не менш аргументованою є думка автора стосовно необхідності удосконалення управління процесами формування і використання прибутку суб'єктів господарювання на мікро- та макрорівнях економіки (стор. 170–172).

Представлена в роботі структура ВВП за категоріями доходу та використання, що мала місце протягом 1990–2014 рр., відображає значні перерозподільчі процеси в економіці країни на користь споживання та втрату суб'єктами господарювання можливостей модернізації та росту виробництва (стор. 175–178).

Серед пропозицій автора стосовно поліпшення формування та використання прибутку також заслуговує на увагу запропонована методика проведення моніторингу рейтингової оцінки рівня прибутковості окремих товарів (товарних груп), що сприяє оптимізації формування виробничих програм з точки зору зростання прибутковості та визначення майбутніх прибутків і стратегії розвитку суб'єктів господарювання в цілому (стор. 226–228).

Дисертація є достатньо обґрунтованою науковою працею за визначеними положеннями, отриманими результатами, сформованими висновками та розробленими пропозиціями. Останні базуються на сучасних досягненнях економічної науки та її методології, узагальненнях та системному аналізі явищ і процесів, що мають місце в Україні, сучасних методах наукових досліджень, власних науково-аналітичних розробках з використанням широкого масиву статистичної інформації.

Для досягнення поставленої мети дисертантом опрацьовано значний обсяг вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, проведено аналіз та узагальнення отриманих результатів. Це дало змогу В.С. Підгінній виявити дискусійні положення та недостатньо розкриті питання з обраної теми, знайти свій напрям наукового дослідження.

Висновки за розділами дисертації логічно продовжують концептуальні положення запропонованих підходів до розуміння сутності, ролі та значення прибутку у формуванні та використанні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Наукові положення, висновки і рекомендації, запропоновані у дисертаційній роботі, мають високий ступінь наукової обґрунтованості.

Дисертація та автореферат написані на належному теоретичному й методологічному рівні. Виправданим можна вважати часте цитування інших авторів, що досліджували дану наукову проблематику. Це суттєво збагатило дисертаційну роботу і дозволило адекватно оцінити стан дослідження наукової проблематики.

Основні наукові результати, отримані дисертантом

До основних наукових результатів, отриманих автором можна віднести:

удосконалено:

- методичний підхід щодо визначення фінансових результатів на основі

виділення окремих видів доходів і витрат суб'єктів господарювання, що наростаючим підсумком відображають формування видів прибутку, визначених на основі міжнародних стандартів та національних вимог до складання фінансової звітності. Це дає змогу проводити порівняльний аналіз прибутковості у розрізі окремих напрямів діяльності незалежно від організаційно-правової форми та виду діяльності суб'єктів господарювання, виявляти резерви її зростання;

- методику оцінки рівня прибутковості з точки зору фінансової конкурентоспроможності суб'єктів господарювання України. Зокрема, у роботі розроблено показники фінансової конкурентоспроможності та показники фінансового запасу конкурентоспроможності, що дає можливість суб'єктам господарювання вести оперативний контроль за станом їх конкурентоспроможності;

- процес управління формуванням та використанням прибутку, який, на відміну від існуючого, ґрунтується на поділі джерел його формування на внутрішні і зовнішні, виходячи з особливостей окремих етапів економічного процесу. Це дозволяє суб'єктам господарювання коректно визначати свої цілі і завдання стосовно зростання доходів та економії витрат;

- інформаційне забезпечення формування прибутку суб'єктів господарювання на основі моніторингу рейтингової оцінки рівня прибутковості окремих товарів (товарних груп), що сприяє оптимізації формування виробничих програм з точки зору зростання прибутковості й розширює інформаційну базу для розрахунку доходів від реалізації продукції, визначення майбутніх прибутків і стратегії розвитку суб'єктів господарювання в цілому;

набули подальшого розвитку:

- теоретичні підходи до розуміння економічної природи прибутку в частині узгодження понятійного апарату щодо сутності і явища, змісту і форми та особливостей його формування і використання на різних етапах (стадіях) економічного процесу, що визначають його різновиди (валовий, чистий, нерозподілений тощо);

- визначення прибутку, який, у широкому розумінні, запропоновано

розглядати як частину доданої вартості суспільного продукту, що формується і використовується в умовах ринку під впливом економічної кон'юнктури. За умови високого рівня відкритості національної економіки доходи та витрати суб'єктів господарювання зазнають значного впливу глобальних чинників, що залежить від рівня розвитку економіки (її конкурентоспроможності) й активності держави по захисту економічних інтересів України;

– класифікація функцій прибутку як похідних розподільчої функції фінансів. Зокрема, виділено забезпечуючу, регулюючу та стимулюючу функції, комплексна реалізація яких сприятиме поліпшенню фінансового стану суб'єктів господарювання та економіки в цілому;

– макроекономічний аналіз формування і використання прибутку у складі ВВП на рівні основних суб'єктів економіки та видів економічної діяльності, що дало змогу виявити сучасні особливості, тенденції та проблеми його формування і використання.

Пункти новизни є достатньо обґрунтованими, базуються на знанні нормативно-правових актів, аналізі наукової літератури, досвіді практичної роботи та відображають власні погляди автора на досліджувані проблеми.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Поряд із зазначеними позитивними сторонами роботи мають місце окремі дискусійні питання та недоліки:

1. Автор багато уваги приділяє оцінці теоретичних основ формування та використання прибутку суб'єктів господарювання, зокрема, його сутності, переліку чинників, притаманних проявів, позитивних і негативних ознак, наслідків тощо, що значно ускладнює дослідження та пошуки шляхів удосконалення. У той же час, недостатньо розкритою є роль прибутку, саме у фінансовому забезпеченні підприємницької діяльності.

2. Автор справедливо зазначає, що протягом останніх десятиріч в Україні умови діяльності підприємств змінилися принципово (стор. 96). Для більшої обґрунтованості даного твердження автору було б слід окреслити ці зміни та конкретизувати їхній вплив

на фінансові результати підприємницької діяльності. Це дозволило б визначити ключові фактори, які призвели до зниження ефективності функціонування підприємств.

3. У межах аналізу інвестиційно-фінансової діяльності суб'єктів господарювання (стор. 102–112) автору було б доцільно дослідити взаємозалежність між реальними інвестиціями та фінансовими результатами діяльності підприємств, зокрема прибутком. Це б додало обґрунтованості висновку автора про небезпеку вимивання коштів у фінансових сектор економіки України.

4. Розглядаючи підходи до планування прибутку суб'єктів господарювання (стор. 213–226), автор не акцентує увагу на проблемах прогнозування ключових показників виробничо-економічної та фінансової діяльності підприємств в умовах інституційних трансформацій, які відбуваються в Україні, оскільки якість будь-якого плану, у тому числі й фінансового, значною мірою залежить від верифікованості прогнозних оцінок, на базі яких цей план розраховується.

5. Сформульовані у рекомендаційній частині пропозиції дисертанта стосовно удосконалення формування та використання прибутку з урахуванням глобалізаційних процесів були б більш переконливими та аргументованими за умови критичного аналізу досвіду європейських країн та інших розвинутих країн світу щодо розглянутої проблематики, а також виділення комплексу заходів, які можна впровадити в Україні.

6. У роботі є окремі редакційні неточності й упуцнення, у деяких випадках текст має описовий характер, окремі положення відомі широкому загалу науковців.

Проте, вказані вище дискусійні положення та зауваження не зменшують вагомості результатів дослідження, його теоретичного і прикладного значення, дисертант продемонструвала розуміння та відчуття гостроти даної проблематики.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Науково-практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони є конкретними та спрямовані на досягнення кінцевої мети – поліпшення фінансового стану суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки України за рахунок удосконалення формування та використання їхнього прибутку.

Дисертаційна робота також має важливе навчально-методичне значення, що підтверджено відповідними документами про впровадження в практику навчального процесу Львівського національного університету імені Івана Франка при викладанні курсу «Фінанси» та інших дисциплін фінансового циклу (довідка № 1596-Н від 10.04.2015 р.), Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича (довідка № 15/15-738 від 10.03.2016 р.).

Практична значимість наукового дослідження підтверджена довідкою про впровадження його результатів Департаментом економічного розвитку Чернівецької обласної державної адміністрації (довідка № 01/877 від 17.06.2015 р.) при розробці показників соціально-економічного розвитку області. Пропозиції щодо підвищення ефективності формування і використання прибутку були впроваджені ДП «Хотинське лісове господарство» (довідка № 530 від 27.07.2015 р.).

Основні теоретичні положення роботи пройшли апробацію на міжнародних, всеукраїнських та регіональних науково-практичних і тематичних конференціях.

Оцінка повноти викладення дослідження в опублікованих роботах

Наукова обґрунтованість і достовірність результатів виконаного дослідження підтверджується в 22 наукових працях загальним обсягом 7,3 друк. арк. (особисто автору належить 6,9 друк. арк.), з яких 7 статей опубліковано у фахових виданнях України, 2 статті у наукових періодичних виданнях інших держав, 13 тезах доповідей за матеріалами міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. У публікаціях розкрито основні положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації. Зміст автореферату відповідає змісту дисертації.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам

МОН України

Дисертаційна робота Підгірної Віри Святославівни на тему «Формування та використання прибутку суб'єктів господарювання в умовах відкритої економіки України»

є цілісним, самостійним, логічним за структурою та завершеним науковим дослідженням, що має теоретичне та прикладне значення, містить елементи наукової новизни, сучасні погляди та рекомендації по удосконаленню теорії і практики формування та використання прибутку суб'єктів господарювання України. У результаті проведеного дослідження отримані нові теоретичні результати, що є реальним внесоком автора у розвиток фінансової науки України.

Дисертація, за змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року зі змінами, а її автор – Підгірна Віра Святославівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

професор кафедри фінансів і кредиту
Державного економіко-технологічного
університету транспорту,
доктор економічних наук, доцент

[Signature]
О.О. Кравченко

Підпис д.е.н., доц. Кравченко О.О. завіряю:
вчений секретар Вченої ради
Державного економіко-технологічного
університету транспорту,
кандидат економічних наук, доцент

[Signature]

О.Р. Приймук

*Відгуки надійшли до
спеціалізованої вченої ради*

16.03.2014

Вчений секретар [Signature] / [Signature]